

ZIJN LEUGENS,
onze stilte.

**Zijn leugens,
onze stilte.**

Claudia Arends

Colofon

©Claudia Arends 2026

ISBN 9789403882284

Disclaimer

De in dit werk opgenomen passages zijn gebaseerd op diverse bronnen en zijn waar nodig bewerkt of geparafraseerd. Eventuele overeenkomsten met bestaande teksten of citaten zijn niet bedoeld als letterlijke reproductie. Namen, herkenbare details en situaties zijn gewijzigd om de privacy van betrokkenen te waarborgen. Dit om te voorkomen personen te kwetsen of herkenbaar in beeld te brengen. De beschreven ervaringen weerspiegelen het perspectief van de auteur; anderen kunnen deze anders beleefd hebben. Dit werk is onder pseudoniem gepubliceerd. Rechthebbenden zijn niet afzonderlijk benaderd; eventuele gelijkenissen berusten niet op de intentie om auteursrechtelijk beschermd materiaal te reproduceren.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in welke vorm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Uitgeverij Bookmundo

www.bookmundo.com

Drijfzand.

Hij heeft haar dood verklaard. Op enig moment. Omdat het hem goed uitkwam. Hoe heeft Harm het in zijn hoofd gehaald? Hoe durft ie? Ik zal het hem betaald zetten. En ik zal niet de enige zijn. Lieke wil dat óók!

Onverwacht krijg ik een telefoontje van mijn oudste zus Joyce. Haar stem klonk schrill, nogal hoog, dat was ik niet gewend van haar. Ze fluisterde door de telefoon: "Claudia, ons huis staat te koop." De boodschap kwam niet helemaal binnen bij mij. Vooral de verstrekkende gevolgen die dat voor ons gezellig familieleven zou hebben, realiseerde ik me totaal niet op dat moment. Ze zocht steun bij mij, ze had me nodig. "Ga je mee naar pa en ma, ik moet het gaan vertellen." De situatie had te maken met hun bedrijf. "Natuurlijk, Joyce," reageerde ik een beetje verbouwereerd.

Ik dacht na over haar mededeling die ik niet plaatsen kon. Wat had Harm al die tijd verzwegen voor haar? Een half uur later pikte ze me op. Toen ik in haar auto stapte, voelde ik haar gejaagdheid. Haar ruime auto was pas een jaar oud, comfortabel en voorzien van lederen bekleding. Ze begon me te vertellen wat ze van haar man Harm te horen had gekregen en ze citeerde hem: "De zaak zit op het randje van een faillissement. Ik krijg geen medewerking als het gaat om het afwickelen van belangrijke zaken. Mijn personeel wil elke avond vroeg naar huis waardoor er werk blijft liggen en nu zit ik met rekeningen die ik niet onmiddellijk kan betalen." Joyce was voor hem gaan staan en had zich niet bewogen. "Hoe komt het dat ik dat niet weet? We zijn net terug van vakantie en je hebt gedaan alsof er niets aan de hand was." Volgens Joyce had Harm naar buiten gestaard en gezegd: "Blijf rustig, Joyce." Ze had haar stem verheven: "In Frankrijk was het leven: 'joie de vivre', en nu worden we ons huis uitgezet!?" Vol ongeloof had ze Harm in de ogen gekeken. Dit was een thuiskomst, die ze niet had verwacht. De hel zou losbarsten, maar dat was haar nog niet duidelijk. "Hij was zo relaxed op vakantie, Claudia, hoe kon hij dat toch zijn?" Dat was me ook een raadsel en raadsels zouden er nog vele volgen. En dat niet alleen, helaas.

"Vanmiddag heb ik het ontdekt." Joyce praatte snel. We stonden te wachten voor het verkeerslicht. "Ik ging vanmiddag naar de tennisbaan. Ik had zin om even te gaan sporten

met een paar vriendinnen van mij. Ik heb mijn fiets gepakt en binnen tien minuten stond ik in de kantine. Ik had net een kopje koffie besteld bij de bar en toen kwam daar Karin aan, je kent ze natuurlijk niet, maar ze draagt kleding van mijn favoriete merk. Haar man is directeur." Terwijl Joyce vertelde, dwaalde ik een beetje af. Ik zag het voor me. De blauwe sporttas met grote gele letters, die op tafel stond. Haar vriendinnen met witte zonnekleppen op hun hoofd, strakke shirtjes, korte rokjes. Babbelend met elkaar terwijl er op de banen al partijtjes gespeeld werden. Polsbandje om, haar in een paardenstaartje. Toen het verkeerslicht groen aangaf, trok Joyce fel op en hield ik me aan de deurstijl vast. "Karin kwam naar me toe en vroeg hoe het met me ging. Ik zei natuurlijk dat we lekker weer hadden gehad en dat we net een paar dagen terug in Nederland waren." Ik knikte terwijl ik naar haar snelheidsmeter keek. "Weet je wat Karin toen zei? " Ik haalde mijn schouders op. " Ik zag dat jullie huis te koop staat! In het plaatselijke krantje..."

Ik keek naar mijn zus. "Jij wist daar niets van?!"

"Niets, Claudia. Ik stond aan de grond genageld. Ik heb mijn kopje weggezet, ik heb mijn tas gepakt en ik ben zonder nog iets te zeggen naar huis gegaan." Ik zag haar mooie villa voor me. Harm had het laten bouwen. De tuin was aangelegd volgens de nieuwste trend. Joyce was er zo enthousiast over geweest. Het stond aan de rand van het dorp. De voordeur had glas in lood raampjes, de vloer van de hal was van natuursteen. De houten trapleuning was van massief eiken. Als je naar boven keek, hingen er vier grote glazen lampen in druppelvorm. De spiegel met zwarte lijst weerkaatste het licht. Als je de woonkamer in stapte, zag je links de eettafel voor acht personen en rechts de fauteuils van een zachtroze stof. Aan de andere zijde van de salontafel was een hoekbankje van leer neergezet. Op de grond stond een grote vaas, gevuld met verse bloemen. In de andere hoek stond een bloempot met een palm erin. "Staat er een bord in de tuin?" alsof die informatie relevant was. "Nee, Claudia maar ik heb de advertentie opgezocht. "

Joyce haalde diep adem. Ik keek naar haar. Ze had koortsachtig over mogelijkheden nagedacht en er was een plan ontstaan maar dat hield ze nog even voor zich. Ze was op een idee gekomen. Achteraf zou ik wensen dat ze dat idee nóóit bedacht had!

Ik herinner me de conclusie die ze eens had getrokken. Haar dochter Zoë had een vriendinnetje tijdens een vakantie op een park. "Claudia, wij waren vanmiddag vlakbij je in de buurt, had ze toen tegen mij gezegd. Harm en ik zijn langs het huis van dat vriendinnetje gereden. Het was maar een rijtjeshuis waar dat meisje woont. Ik laat Zoë niet met haar afspreken." Op dat moment wist Joyce niet dat er donkere wolken boven haar hoofd hingen. De vriendschap tussen de meisjes werd abrupt beëindigd.

Aan mijn linkerhand zag ik het Blauwe Meertje. Joyce gaf steeds meer details bloot. Ze trapte op de rem. "We zitten behoorlijk in de nesten. De curator heeft bepaald dat ons huis noodgedwongen verkocht moet worden. Bij zo'n verkoop brengt je huis niet op wat het waard is." Ik was met stomheid geslagen. De curator. Wie is die man, dacht ik, daar heb ik nog nooit van gehoord.

Joyce besprak haar plan met mij, terwijl ze weg insloeg waar mijn ouders woonden. "Ik ga geld vragen aan onze ouders," zei ze uiteindelijk. Dat feit legde ik even naast me neer. Ik kon het verhaal niet bevatten, ik was behoorlijk overrompeld. Ik begreep dat ze mij erbij wilde hebben als ze het onheilspellende nieuws aan mijn ouders ging vertellen. Haar boodschap met: 'Ons huis staat te koop' zou inslaan als een bom. Dat het daar niet echt om ging maar om de vraag of ze een voorschot op de erfenis kon krijgen, nee, dat was niet tot mij doorgedrongen. Woorden bleven steken in mijn keel. Toch draaide het bezoek daar allemaal om. Ik keek naar Joyce, prutste wat aan mijn armband om vervolgens krampachtig een lachje te produceren. In haar ogen heb ik er toen mee ingestemd dat ze dat ging vragen of wellicht dat ik toestemming gaf aan mijn ouders haar dat geld te lenen. Ik was me er echter totaal niet van bewust dat zij die conclusie op dat moment trok.

Later heeft ze mij daar nog eens haarfijn opgewezen. "Jij hebt het goed gevonden..!" beet ze me toe.

Onze ouders hebben zitten luisteren. Verbijsterd. In paniek ook. Mijn ouders zeiden niet veel. Er verschenen zweetdruppels bij mijn vader op zijn voorhoofd. Zijn oudste dochter met gezin op straat, weg mooie villa...Hoe moest dat met die kleine kinderen? Hij kon het zich niet voorstellen, merkte ik. Daar zaten we in de woonkamer bij mijn ouders. De ronde tafel stond centraal. De televisie stond op een kast met aan weerszijden een schemerlampje. De

kapjes waren van fluweel. Er hingen veel fotolijstjes aan de muur. Ik zag de gezichtjes van de kleinkinderen: Pieter, Rogier en de andere jongens vooraan, Zoë en Yentholine erachter. In dat oude huis zat mijn vader met een zakdoek in zijn hand stilletjes voor zich uit te kijken. Het huis waar vroeger geen verwarming was. Als het vroom, stonden de bloemen op de ramen. De kleine slaapkamers hadden houten deuren, die piepten als je ze sloot. Op de zolder was een vide waar mijn ouders sliepen. Er was een kleine badkamer, met een douche en wastafel erin. Voorheen werden we in het teiltje gezet, dichtbij de kolenkachel. Van luxe is nooit sprake geweest. Daar hadden mijn ouders geen behoefte aan. Wat waren we blij met de eerste auto: een groene kleine Fiat. Daar kwam mijn vader me mee ophalen van de kleuterschool. Als ik als laatste kind van de klas werd opgehaald, zat ik in mijn eentje op het muurtje te wachten. Ik sprong van het muurtje af en rende naar hem zodra mijn vader bij het hek verscheen.

Ik luisterde naar de conversatie totdat er een stilte viel. Mijn moeder liep naar de keuken en Joyce volgde haar. Mijn vader zette het geluid van de televisie wat harder.

In sneltreinvaart was het hele verhaal door Joyce uit de doeken gedaan die avond. Het feit dat Harm haar niet had ingelicht, had ze achterwege gelaten voor mijn ouders. Op de terugweg vroeg ik aan Joyce: "Gaat het een beetje?" Ze zuchtte diep en knikte naar mij. "Waar is Harm nu?" Ze keek op haar horloge en zei: "Hij is nu vast bezig de kinderen op bed te leggen."

Ik had daarna niets meer vernomen. Het was mij niet duidelijk dat er absoluut geen bedenktijd was voor mijn ouders. Mijn vader had noch een kluis noch een envelop gevuld met een stapel bankbiljetten en als hij dat wel had gehad, zou dat niet toereikend geweest zijn. Ik kon me bovendien niet voorstellen dat hij over een behoorlijke kapitaal beschikte.

Op de dagen erna was er snel gehandeld. Er was geen tijd te verliezen want het huis ging binnen enkele dagen onder de hamer. Haastige spoed is zelden goed. Die waarheid zou niemand ontgaan, zo bleek later. De afspraak met de notaris was gemaakt en op maandag werd het plan uitgevoerd. De notaris had de aktes klaarliggen en er restten slechts het zetten van een paar krabbels. Een mening had ik er niet over omdat er niet meer over gesproken werd en ik heb er niet meer naar gevraagd. Van een lening door middel van een

financiële constructie, had ik geen kaas gegeten. Bovendien had ik geen zeggenschap over wat eens onze erfenis zou zijn. Dat was een beslissing van mijn ouders.

Ik bekeek opnieuw alle vakantiekiekiejes. De week ervoor waren Tim en ik met onze kinderen in Zuid-Frankrijk. Het was juli 2001. We verbleven op een kleine camping, dichtbij de zee. Joyce zat al twee weken in het Zuiden, samen met haar gezin. Dat was puur toeval. De afgelopen jaren hadden we ze in de zomer niet gezien. Ik zei tegen Tim: "Joyce en Harm zitten op een camping hier niet ver vandaan," wijzend op de borden met posters. Enorme glijbanen sprongen in het oog. Grote letters met de naam van de camping er op. Twee dagen na onze aankomst belde Joyce: "Hebben jullie morgen zin om af te spreken?" "Oh, gezellig," reageerde ik enthousiast." Dat is een goed idee." De volgende dag vertrokken we richting camping de Moulin Rouge. Het was een camping met veel paadjes, jonge boompjes, tenten her en der verspreid en grote stacaravans die keurig op een rij stonden. De oude molen wierp wat schaduw op het zonnige pleintje. De felgekleurde parasolletjes stonden te pronken op de terrasjes. "Overdag worden hier vaak spelletjes georganiseerd," lachte Joyce vrolijk. "En 's avonds worden er lekkere wijntjes geschonken," knipoogde Harm. De kinderen speelden in de zandbak. Ze groeven een diepe tunnel waar autootjes doorheen konden. Milano zei: "Ik wil de politieauto," en rende ermee weg. "Maar die had ik als eerst," zei Rogier. "Het is tijd om iets te gaan ondernemen," concludeerde Tim.

"We zouden naar Cannes kunnen gaan." stelde Harm voor.

"Dat lijkt me wel wat," zei ik tegen hem en ik riep Yentholine, Novin en Milano. Toen iedereen in de auto zat, was het bijna twee uur. We reden achter elkaar door de drukke smalle straatjes. Er waren leuke winkeltjes en mooie Franse uithangbordjes. Het was even zoeken naar een parkeergarage. Uiteindelijk vonden we een vrij plaatsje.

We wandelden door Cannes met de haven en de gigantische schepen. We keken onze ogen uit. "Welk schip zou ik kopen als ik een goed gevulde bankrekening had? Heb jij voorkeur Tim?" vroeg ik terwijl ik vol bewondering verder liep. "Wat zien ze er glanzend en luxueus uit." Harm wees het grootste schip aan: "Ik zou dat jacht kiezen, die met een butler aan boord voor een heerlijke cruise. Ik zou natuurlijk met vrienden gaan, zij zouden van mij een mooie uitnodiging ontvangen voor een weekendje Franse kust." Ik beeldde het me in. Harm,

zittend in een comfortabele sofa in de kajuit die stijlvol ingericht zou zijn. Zijn benen over elkaar geslagen, een lichtblauw overhemd aan, druk in gesprek, zijn lach die weerkaatste op de patrijspooten. Of staand op het dek met een glas van kristal in zijn hand, nippend aan een cocktail. Hij zou het stralende middelpunt van de dag zijn. Joyce zou haar man terzijde staan. Ze zou goed gekleed gaan in een jurkje van een Franse couturier, hoge hakjes en gouden sieraden om haar hals. Ze zou een ring dragen bezet met briljanten. Champagne zou vloeien en kaviaar zou niet mogen ontbreken. "Wat is het Franse leven goed," verzuchtte ik bij de aanblik van het gepoetste koper waarmee de schepen versierd waren.

Eenmaal terug op de camping kwam er leuk nieuws vanuit Nederland: onze jongste zus Lieke was bevallen van dochtertje Evy. Wat een vreugde. Ik kon niet wachten Lieke persoonlijk te feliciteren en het kleintje te bewonderen. "Joyce, morgen gaan we naar huis en overmorgen gaan we meteen op kraamvisite." Lieke betekende veel voor ons, dus ik wou het geen dag langer uitstellen. Ook Joyce was geraakt door dit nieuws. "Ik zou dat ook wel willen."

"Harm, wat zou jij ervan zeggen als wij ons plan eens aanpassen?" vroeg Joyce poeslief aan Harm.

"Welk plan?" mompelde hij. Ze hadden deze vakantie geboekt tot zondag. Harm bleef star voor zich uit kijken. Zoetjes zei Joyce dat ze een dagje eerder wilde uitchecken. Uiteindelijk zei hij met een licht geïrriteerde ondertoon: "Joyce, wij gaan niet eerder vertrekken." Joyce keek verontwaardigd. Ik zag dat ze zich afwendde en met haar ogen knipperde. Wat vervelend dat Harm niet wou dat ze eerder naar huis gingen. Omdat Joyce er verder niet op inging, deed ik het. "Waarom niet, Harm?" vroeg ik. "Dat is heel eenvoudig, gaf hij aan, we hebben geboekt tot de achtentwintigste dus ik zie niet in waarom we een vakantiedag zouden opgeven, doodzonde."

Zijn gezicht sprak boekdelen. Spreek hem niet tegen, daar komt narigheid van, dacht ik meteen maar nu begrijp ik zijn werkelijke reden. We hadden afscheid genomen van Joyce, Harm en de kinderen en hadden ze bedankt voor de leuke dag.

Ik vertelde de kinderen dat ons zomeravontuur erop zat, niet wetende dat het échte avontuur pas een week later zou beginnen.

We sliepen nog één nachtje in een warme caravan. Vroeg in de ochtend verzamelde ik onze laatste spullen en werd het tijd om te vertrekken. We hadden een lange vermoeiende autorit voor de boeg en daarom had ik ervoor gezorgd dat we brood en koffie bij ons hadden. Laat die avond kwamen we thuis van een zonnige vakantie. Ik had geen zin om de koffers uit te pakken. De volgende ochtend had ik snel een kraamcadeautje gekocht. We gingen die zondagochtend vroeg op weg naar Lieke en Dirk-Jan en bij aankomst keken we vol bewondering naar kleine Evy. Ik vertelde Lieke dat we enkele dagen daarvoor een uitstapje hadden gemaakt met Joyce, Harm en de kinderen en dat we ons nooit verveelden in die Franse stadjes aan zee met hun talrijke terrasjes en fonteintjes en winkeltjes. " Ik verwacht dat Joyce binnenkort naar je komt," zei ik vol overtuiging. Het liep anders. Dat Joyce mij op donderdag zou bellen om mijn hulp te vragen, wist ik toen nog niet. Dat ik argeloos met haar mee zou gaan, had ik niet kunnen voorspellen. Er ontstond een zwarte draad in mijn leven waar op dat moment de eerste knoop in kwam en die is er nooit meer uitgegaan.

Mijn ouders.

Onze ouders kwamen uit een grote gezellige familie. Iedereen verkeerde in goede gezondheid. Er waren veel feestjes en er werd veel gelachen. Op verjaardagen werd de kleine woonkamer verbouwd. De kleine tafeltjes werden verplaatst. Decoratieve schaaltes met bloemetjes, melkkannetjes met warme melk en krokante spekkoekjes kwamen op tafel. In een grote glazen schaal stond de bowl van lekker fruit klaar, de koffie pruttelde en de taart kon aangesneden worden.

Mijn ouders waren gastvrij, iedereen was welkom. Bij vertrek gaf pa nog graag de bezoeker iets mee. Een bloemetje uit eigen tuin of een zak kastanjes, een stekkie, zaadjes. "Oh, Bram, wat leuk! Bedankt, wat verwen je ons toch!" zeiden vrienden en buren dan blij verrast.

Ook meneer van de Brugge kwam graag op bezoek. Mijn moeder had meneer van de Brugge leren kennen tijdens een bijeenkomst bij een gemeenschappelijke kennis. Hij werd een goede vriend. Zelf kwamen ze nauwelijks bij hem. Het was een nette heer. Wat kon deze charmante verstandige man deftige woorden gebruiken. Hij had een speciaal accent en liep met stevige kordate pasjes. Ik hoor zijn stem nog en zie zijn gezicht nog voor me. Zijn handtasje klemde hij onder zijn arm, zijn dikke snor was opvallend. Mijn ouders waren op hem gesteld geraakt. Dat was wederzijds.

Hij vond er respect en een praatje. Ze had een allegaartje aan kopjes en schoteltjes die op het houten dienblad stonden te midden van de keukentafel. Mijn moeder haalde echter het mooie servies uit de kast als ze hem een kopje koffie aanbood. Ze vertelde regelmatig: "Zijn huis is zo mooi ingericht. Schitterende spullen heeft hij. In de woonkamer staat een prachtige antieke kast. Ernaast pronkt een groot schilderij met een enorme zware lijst. Er hangt een lamp met veel glazen kapjes boven de salontafel. Hij bezit kostbare sieraden." Ze vertelde honderduit.

"Meneer van de Brugge heeft mij een gouden horloge beloofd. We hebben hem geld geleend en hij komt dat jaarlijks aflossen," had mijn moeder ons ooit toevertrouwd. Toch was er iets vreemds aan de hand. Ik ontmoette mensen die hem kenden. Van ontzag voor hem of respect was totaal geen sprake. Ze lachten hem uit. Zelfs zijn buurvrouw had bij mijn

moeder eens aangegeven:" Het is een rare snuiter. Hij geeft bijles aan jongens. Ik vertrouw het niet helemaal." Verder werd er niet over gepraat. Wat een tegenstrijdig beeld, gaf dat. Kwam er een barstje in de kijk van mijn ouders op hem daardoor? Helaas niet. Mijn vader was vrijgevig. Dat is hij altijd geweest. Ook dit keer. En waarom, pa? Waarom? Je had ook nee kunnen zeggen, toch?

Hij is zijn belofte nagekomen, ze heeft het gouden horloge gekregen. De waarde ervan wist ik niet, misschien was het wel niets waard. Meneer van de Brugge raakte in gesprek met mijn ouders over hun spaargeld. "Ik weet daar wel raad mee. " Hij gaf mijn ouders advies. "Een spaarrekening in België is zoveel interessanter. Ik spreek uit ervaring en ben heel tevreden over de tegoeden die ik maandelijks ontvang. "Mijn ouders geloofden hem op zijn woord. De rente die ze bij hun bank ontvingen, was te weinig volgens meneer van de Brugge. "Ik regel dat voor je. Kom maar met mij mee." Mijn vader stapte in zijn auto en samen reden ze naar België. Mijn moeder was niet meegegaan.

De eerste keer dat ze voor de draad kwam met de problemen omtrent de zogenaamde gunstige transactie, merkte ik dat ze moeilijk uit haar woorden kwam. Uiteindelijk kwam het hele verhaal er met horten en stoten uit. "Zou het niet logisch geweest zijn, Claudia, als hij een verhuiskaartje had gestuurd?" Ik had het tafelkleedje recht getrokken en geknikt. Dat had ze zeker mogen verwachten. Eerlijkheid, daar draaide het binnen ons gezin om. Informatie achterhouden, dat deed je niet. Het was belangrijk je te gedragen zoals het hoorden. Toch zou later blijken dat trots en schaamte als een deken om ons leven hing gedrapeerd. Eerlijkheid vocht zich een weg naar buiten maar werd keer op keer naar achter verdrongen. Zodoende kwam deze situatie later we er op ons pad en dat had te maken met Joyce.

Mijn moeder deed een poging de dag naar België te reconstrueren ook al was het toen te laat. "Meneer van de Brugge is naar Gent gereden. Toen ze bij de bank aankwamen, heeft meneer van de Brugge pa in de auto laten zitten. Pa heeft daar de envelop overhandigd met ons geld zodat meneer van de Brugge het kon storten op onze nieuwe rekening die hij daar voor ons zou openen. Zo heeft hij het aan mij verteld." Ik schudde mijn hoofd. "Het zou een behoorlijke winst opleveren, dat heeft hij ons beloofd. Als hij zou komen te overlijden,

zouden wij tienduizend gulden ontvangen. " Dan stond ze op om nog een kopje thee in te schenken.

Het was anders verlopen. Van de Brugge stortte de vijfduizend gulden van mijn vader op zijn eigen rekening, zonder medeweten van hem natuurlijk. Ze zette de kopjes op het tafeltje voor ons. "Ik heb thuis lang zitten wachten. Ik vroeg me af waar ze toch bleven. Pa heeft me verteld dat ze naar een restaurant geweest waren. Daar hebben ze toen samen gegeten. Veel heeft hij er niet over los gelaten." Dan pakte ze de televisiegids en zweeg terwijl ik naar de foto aan de muur had gekeken. Daarop stonden wij samen met onze ouders. Mijn vader had zijn handen om ons heen geslagen.

Ik zou nu aan mijn vader willen vragen: "Heb je een rekening geopend? Of ben je niet mee naar binnen gegaan? Waar is het mapje met dagafschriften? Vertel er eens over. Wat zei van de Brugge tegen je? Hoe denk je er zelf over? Wat is je gevoel erbij? Had je die middag er alle vertrouwen in? "Wanneer kwam het inzicht bij mijn ouders? De vragen? De verbijstering? Dat kwam enkele jaren later. Ze had zo haar twijfels gekregen omdat ze geen contact meer had met van de Brugge. Deze deftige heer liet niets van zich horen. Dat begreep ze niet. Ze was benieuwd naar het spaarplan in België en de rente die inmiddels opgelopen moest zijn. Argwaan deed mijn moeder besluiten eens navraag te doen. Haar intuïtie bleek goed geweest te zijn. Ze kwam erachter dat hij was verhuisd. Dat vond mijn moeder vreemd.

Mijn moeder vertelde dat ze een wijkgenootje was tegengekomen tijdens het boodschappen doen. Ze hadden een praatje met elkaar gemaakt. "Meneer van de Brugge woont dus in een appartement?" vroeg mijn moeder haar. "Woonde," verbeterde ze mijn moeder. "Hij woont er niet meer. Hij is een jaar geleden gestorven. En wat er zich precies heeft afgespeeld? In welke wereld hij zich begeven heeft na het overlijden van zijn partner? Wat het verlies met hem gedaan heeft? Het blijft raadselachtig. Het is slechts gissen naar de waarheid. Werd hij afgeperst? Had hij schulden? En familie, die wilden niets te maken hebben met hem. En al die mooie spullen? Daar was niets van over, alles was vernield, stuk gemaakt, kapot gegooid en zo hebben ze hem dood aangetroffen."

Om meerdere redenen moet mijn moeder met stomheid geslagen geweest zijn. Hij leefde niet meer en daar wist ze niets van. "Overleden?" Haar hart was sneller gaan kloppen. En wat nu? Het treuren om het verlies van een goede vriend verdween naar de achtergrond. Ze had haar bedenkingen gehad. Waar is het geld gebleven? Mijn moeder fietste naar huis. Ze nam de kortste route. Ze reed via het oude fietspad met aan weerszijden grote bomen. Eenmaal thuis aangekomen, ging ze eerst zitten in de woonkamer, haar boodschappentas in de keuken achterlatend.

De waarheid was hard aangekomen bij mijn ouders. Ze had een vaag vermoeden gehad. Het was duidelijk dat het anders verlopen was. Van de Brugge had de vijfduizend gulden van mijn vader op zijn eigen rekening gestort, zonder medeweten van hem natuurlijk. Mijn ouders hadden spijt gekregen van de Brugge onvoorwaardelijk te vertrouwen. Schoorvoetend gaf ook mijn vader toe dat het niet in de haak was geweest.

Het nieuws bereikte Harm. Hij betreurde natuurlijk dat het zo gelopen was of dacht Harm toen: 'Wat een lieve ouders heb ik!' Heeft Harm toen zijn web gesponnen, zich voorbereid op een zware toekomst?

Mijn ouders wisten toen nog niet dat Joyce en Harm jaren later met een dergelijk verzoek bij hun op de stoep zouden staan maar dan onder andere omstandigheden. Die oude lieve mensjes namen hun lot toen opnieuw in handen maar realiseerden zich dat niet op het moment dat de notaris aan hun zijn zilveren pen reikte.

De poppen aan het dansen.

Vol verbazing staarde mijn moeder naar de brief met de aankondiging. Dat wat niet had mogen gebeuren, gebeurde nu toch. Daar was ze al die tijd bang voor geweest. Ik wist niet dat ze regelmatig bang was, daar kwam ik pas later achter. Dat had ze verzwegen voor Lieke en mij.

Het is twintig jaar later als ik mijmerend in het zonnetje loop. Ik kijk terug op de houding van Joyce en mijn zwager en de geldlening van Joyce bij mijn ouders. Langzamerhand ben ik hetgeen gebeurd is en de zienswijze van Harm, steeds beter gaan begrijpen. Ik heb een mooie bloem geplukt uit onze tuin. Ik houd van bloemen. Dit exemplaar is niet voor mij. Ik zet het bij het kleine gedenkmonumentje van een 17-jarige dorpsgenoot. Op dat plekje is hij drie maanden geleden om gekomen. Hij reed te hard met zijn opgevoerde scooter en moet de macht over het stuur verloren zijn. Of het zijn schuld is? Daar denk ik niet over na. Zo'n jonge knul die er zijn laatste adem uitblies en dat in de bloei van zijn leven. Hij heeft zich vast niet gerealiseerd dat dit de gevolgen zouden kunnen zijn. Op slag dood en weg was zijn toekomst. Ik kende hem niet en zijn ouders ook niet. Dat hoeft ook niet. Ik wil slechts een lichtpuntje zijn voor de nabestaanden. Verder hoeft niemand te weten dat ik dat doe. Op het moment dat ik met onze hond loop, houd ik de bloem een beetje achter mij. Gebonden in een zakje met water en keukenrol eromheen, vastgebonden met een touwtje. Zo deden mijn ouders dat ook altijd. Dat heb ik van ze geleerd. Mijn vader was dagelijks in zijn tuin te vinden. Zijn uitspraak was: "Wie niet van bloemen houdt, houdt niet van mensen."

Als ik bij het monumentje kom, zie ik een bekend gezicht van een vrouw uit onze wijk. Ik laat snel de bloem uit mijn handen vallen op het gedenkplekje, en loop verder. Als we elkaar passeren, spreekt ze me aan. "Wat een mooi gebaar van je om een bloemetje achter te laten." Oeps, betrapt, denk ik. Ze vraagt: "Doe je dat wel vaker? Zelf zet ik zijn foto weleens recht of een vaasje met bloemen wat omgevallen is." En zo delen we onze gedachten over het leven en de zorgen die je als ouders hebt, over je kinderen. Net zoals mijn moeder dat deed en ik dat heb overgenomen heb van haar.

Terug naar de tijd waarin mijn moeder nare post ontving. Zij had zich al die tijd in stilte zorgen gemaakt. Maar nu kon ze het niet langer voor zich houden en ze was volkomen van slag. Mijn vader wist niet wat te doen. Lieke werd gebeld. Daarna belde mijn moeder mij. Dit keer was het mijn moeder die zei: " Wegens wanbetaling gaan ze ons huis verkopen. Ik heb een brief ontvangen. " Even was het stil toen ze verder ging. "Ons huis zal geveild worden binnen enkele dagen in opdracht van de bank. Het zal p er opbod verkocht worden. Ik heb Joyce nog niet gesproken. " Het leek alsof de geschiedenis zich herhaalde en dat binnen een tijdsbestek van twee jaar. Dat mooie plekje, waar wij geboren zijn, hun thuis. Hoe heeft het zover kunnen komen, dacht ik. Zo'n brief valt niet zomaar op de deurmat. Ik tikte met mijn vingers op het tafeltje.

Inmiddels wist ik dat er een hypotheek rustte op onze ouderlijke woning die eens zo'n veilige thuishaven was geweest voor drie generaties tegelijkertijd. Joyce had mijn ouders daartoe bewogen, vond ik. Om geld uit te lenen aan haar en haar man, hadden mijn ouders bij de bank aangeklopt, zoals Joyce had voorgesteld. Ze wilden tenslotte niet dat het jonge gezin op straat kwam te staan. Er moest maandelijks een bedrag overgemaakt worden door Harm en Joyce. Waren ze nalatig geweest wat betreft die verplichting elke maand?

Het huis was destijds overgegaan van oud er op zoon voor een symbolisch bedrag. De afspraak was dat oma er kon blijven wonen tot aan haar dood. Ze woonde in het voorkamertje. Elke avond riep ze: "Claudia, kom eens, ik heb iets voor je!" Dan vroeg ze me een karweitje voor haar te doen en dan kreeg ik een koekje uit haar kast. "Dank je wel oma," en ik zag haar lieve lach op haar gezicht. Wat heb ik haar gemist. Toen ze onverwachts overleed, was ik zo verdrietig. Ik was jong, dertien jaar ongeveer, een klein meisje.

Tijdens het condoleren, kon ik me niet langer beheersen. Ik hoopte dat pa een arm om mijn schouder zou leggen, om mij te troosten. Hij had echter moeite zichzelf groot te houden. "Niet huilen, Claudia." Lieke had zich bij onze burens gevoegd die eveneens aanwezig waren. Ze kwam er regelmatig. De dagen voor de begrafenis, heb ik Lieke nauwelijks gezien. Telkens ging ze buiten spelen met die buurmeisjes. Die tijd lag ver achter ons.

Ik wilde de brief zelf in handen hebben om mezelf ervan te overtuigen dat die echt aan mijn ouders gericht was. Ik kon mijn moeder niet echt helpen. Ik stamelde maar wat terwijl ik

besepte dat mijn ouders het huilen nader stond dan het lachen. Ik kom straks even, beloofde ik mijn moeder. Ik wilde mijn zusje om raad vragen en ik hoopte dat Lieke thuis was. Ik koos haar telefoonnummer en ze nam meteen op: "Ha zusje. Ik zat net aan je te denken. Jij belt in verband met de veiling die op stapel staat. " Ik voelde mijn hart in mijn keel kloppen. "Begrijp jij dat dan?" Intussen zag ik de auto van Tim de oprit oprijden. Ik zou hem zo de situatie uitleggen. "Ja, Claudia, ik begrijp het. Er zijn aanmaningen verschenen. Kennelijk is er een te grote achterstand ontstaan doordat Harm en Joyce regelmatig geen geld overmaken en de bank pikt dat niet langer. Iedereen beseft dat je niet onder je verplichtingen uit kunt komen, hoe het komt dat Harm en Joyce de maandelijkse rente niet betalen, is voor mij onduidelijk. " Ik durfde Lieke niet te vragen om hoeveel het ging. "Wat nu, Lieke? " Ze bleef opmerkelijk rustig. "Geef me wat tijd, Claudia, ik wil uitzoeken wat de mogelijkheden zijn. " Ik deed mijn best mijn hoofd koel te houden. "We moeten iets doen, Lieke." Ze beloofde mij lat er op de avond weer te bellen. Tim was inmiddels binnengestapt. "Waar ging dat over Claudia?" Kort legde ik de situatie uit over de strekking van de brief. Hij pakte me vast en barstte in huilen uit. "Wat erg voor je ouders," wist hij uit te brengen. Ik liep heen en weer van de woonkamer naar de keuken. Ik dekte de tafel. De aardappelen waren bijna aangebrand. Ze stonden droog te koken toen ik de keuken in liep. We aten er bruine boontjes bij uit een potje en verse worst. De geur kwam me tegemoet. Ik schepte wat op mijn bord. Novin vroeg iets aan mij maar het lukte me niet aandacht te schenken aan hem. "Milano, blijf nu eens zitten, "mopperde ik. " Yentholine, blijf van Novin af." Mijn aardappelen werden koud. Ik schoof mijn bord wat naar voren. Tim pakte de vla en daarna ruimde ik snel af. Ik stootte mijn teen. Er leek niets goed te gaan. Ik haalde papier en een rekenmachine uit mijn tas maar vergat een pen te pakken. Mijn ouders kwamen binnenkort op straat te staan. Dat beeld had ik haarscherp voor ogen. Het duurde niet lang voordat Lieke belde. Koortsachtig voerden we overleg. "Ik heb geen pasklaar antwoord, Claudia."

"Kunnen we om uitstel van betaling vragen? "

"Daar zat ik aan te denken maar ik vermoed dat we weinig kans maken."

"Kunnen wij de achterstand wegwerken door het te betalen?" vroeg ik Lieke. Ik vond het niet echt een goed idee. Ons spaargeld zou verdwijnen en dat vooruitzicht baarde me zorgen. Wat als in de toekomst weer een achterstand zou ontstaan? "Willen we dat?"

"Daar heb ik het met Tim nog niet over gehad. Heb jij het al met Dirk-Jan besproken? "

"Ja, hij vindt het een hele lastige situatie. Hij denkt dat we met alle betrokken partijen moeten praten. Hij wil zoveel mogelijk feiten boven tafel krijgen. Hij wil dat Harm en Joyce openheid van zaken geven. "

"Belangrijk is dat we de veiling tegen houden."

"Dat is prioriteit, Claudia, maar hoe?"

"Zouden wij het huis kunnen kopen? Wij samen? "

"Dat zal niet eenvoudig zijn. "

"Kunnen we het niet voor een lage prijs kopen?"

"Dat gaat niet, dan komt de belastingdienst vanwege schenkingsrechten."

"Ik ga er met Tim over praten als de kinderen op bed liggen. Als je nog iets te weten komt, dan wil ik het horen." Samen met Lieke het huis kopen? vroeg ik me hardop af. Hoe dan? We beschikten niet over zo'n enorm bedrag. Wat zou de overwaarde van ons huis zijn? Een kleinere woning kopen voor mijn ouders. Wat zouden de gevolgen zijn voor ons? De vragen bleven komen. De antwoorden bleven uit. Ik bezocht mijn ouders kort en wist ze enigszins gerust te stellen door aan te geven dat Lieke en ik nadachten over een goede oplossing. Die nacht hoorde ik elk half uur de klok slaan totdat het zonlicht door de gordijnen scheen. Milano en Novin waren al wakker en sprongen uit bed. Ik stond op en Tim informeerde of ik een beetje had kunnen slapen. Ik schudde mijn hoofd. " Lieke gaat vandaag praten met Harm en Joyce. "

Harm.

Ik zat aan tafel, trok mijn vestje dicht en belde mijn jongste zusje. Een mok gevuld met hete thee stond voor me. Er was een stukje van het oortje afgebroken. Milano was er niet voorzichtig mee omgegaan.

"Lieke, jij hebt toch Harm gesproken?"

"Klopt, Claudia. "

"Wat heeft hij gezegd?"

"Hij begon aan te geven dat hij misleid was. Ik vroeg hem of er sprake was van een misverstand. Hij bleef benadrukken dat hij misleid was. Er was niet naar hem geluisterd. Volgens Harm had hij afspraken gemaakt met de bank. In zijn optiek was er niets aan de hand. Toen ik zei dat ik er toch anders naar keek, vroeg hij me of hij soms een kneusje was. Maak je geen zorgen, gaf hij aan. Ik ben er mee bezig gegaan. Toen vroeg ik hem wat er dan precies speelde en hoe het zat met de aanmaningen. Aanmaningen, herhaalde hij toen, denk je dat daar sprake van is, Lieke? Is het onterecht dat ik je dat vraag?"

"Meen je dat nou, Lieke? Ben je nog wijzer geworden?"

"Claudia, hij was niet te stoppen. Hij zei tegen mij dat hij het nogal heftig vond wat ik deed," en met een stemmetje deed ze Harm na. "Onderaan de streep leg ik het je allemaal uit. Tegen degene die de brief verstuurd heeft naar je ouders, heb ik met klem het volgende gezegd: 'Hee, beste meneer, wat jij de hele dag op kantoor uitvreet, moet jij weten. Wij hebben afspraken gemaakt.' Typisch Harm," voegde Lieke eraan toe.

"Tsjonge, Lieke, maar wat heeft Harm nou uiteindelijk weten te bewerkstelligen of blijven we in het ongewisse?"

Lieke ging verder met vertellen. "Harm zei dat hij niet langer zijn naam aan deze bank verbonden wilde zien. Hij had tegen de medewerker gezegd dat hij een afspraak met de directie wilde. Volgens Harm deed de medewerker alsof hij de waarheid sprak en dat Harm het verkeerd begrepen had. Hij begon steeds luider te spreken tegen mij. Echt, Claudia, er

was geen speld tussen te krijgen. Harm zei: "Lieke, het lijkt wel alsof het personeel daar alleen maar naar één kant van de zaak kijkt. Toen heeft Harm gezegd dat ze eens in de spiegel moesten gaan kijken. Dan zouden ze ontdekken wat ze zelf verkeerd hadden gedaan. Vervolgens zouden ze een oplossing kunnen bedenken, zodat hij niet met een probleem opgezadeld werd wat helemaal niet zijn probleem was. "

"Lieke, serieus?"

"Ja, Claudia. Toen excuseerde hij zich en liet me weten binnen een uurtje bericht te krijgen. Vooralsnog ging hij ervan uit dat de veiling niet zou doorgaan. "

"Dat zou een pak van mijn hart zijn, Lieke." Ik slaakte een diepe zucht.

"Hij belde me na een half uur triomfantelijk terug. Hij wist te melden dat hij adequaat had gehandeld. Hij zei: 'De verkoop gaat niet door. Het is goed dat ik verhaal ben gaan halen. Stelletje ezels daar. Ik bel je ouders direct en dan moet ik nog wat werk verrichten.' Hij wenste me tot slot een prettige voortzetting van deze bijzondere dag. "

"Heb je Joyce nog gesproken? "

"Nee, ik heb niets gehoord van haar. Het moet voor haar toch een hele opluchting zijn." Dat beaamde ik en we probeerden beiden over te gaan tot de orde van de dag.

Over meneer van de Brugge had mijn moeder gelijk. En nu had mijn moeder weer gelijk.

Harm hield van een luxe en rijkdom. Zijn drijfveer in het leven was over meer bezittingen te beschikken dan de ander. Toen het hem voor de wind leek te gaan, zagen we altijd een stralende Harm. "Schoonvader, kom eens naar buiten," riep hij toen hij zijn nieuwe auto op de parkeerplaats voor het huis geparkeerd had. "Kijk, zei hij, deze plaats is niet echt geschikt voor mijn bolide maar bij gebrek aan beter, heb ik hem hier toch maar neergezet. Is het geen schoonheid?!" Harm wreef over de glanzende lak. Mijn vader keek zijn ogen uit. "Daar passen wel tien personen in," zei mijn vader en liep om de auto heen. Met een zwaai opende Harm het portier en gebaarde mijn vader plaats te nemen. Mijn vader stapte in en ging zitten. "Zit goed," zei hij. "Goed," zei Harm. "Daar zou ik toch een andere betekenis aan willen geven. Het zitcomfort is, hoe zal ik het omschrijven, " grapte hij, "superieur." Mijn

vader wilde uitstappen. "Ho, ho, zei Harm, ik kom er even bij. Luister eens naar het geluid van de radio." Hij drukte tegen een knopje en er klonk een zware bas. "Hier bevindt zich het televisiescherm. Speciaal voor Joyce aangeschaft. " Hij knipoogde naar hem. Mijn vader hoorde nauwelijks wat hij zei maar knikte goedkeurend. Mijn moeder was binnengebleven. Ze zette een kopje koffie en luisterde naar wat Joyce haar enthousiast vertelde. " Het is een auto van de zaak, hoor. Ik heb er gisteren voor het eerst in gereden. Ik moest wel even uitzoeken waar de richtingwijzer zat. Het werkt allemaal zo anders. Rood metallic lak had de voorkeur van Harm. Ik dacht meer aan een zwarte lak maar dat zag hij absoluut niet zitten. Hij betwistte zelfs mijn smaak even maar ik gun hem natuurlijk zijn droomauto. Hij werkt dag en nacht, hij verdient het. Tenminste, dat zegt hij telkens tegen mij, " had Joyce vrolijk gezegd. Toen ging het hen nog voor de wind.

Het was alsof ik naar een bioscoopfilm keek en zag hoe Harm in ons leven was binnengedrongen en zijn familie met zich meegebracht had. Joyce ontmoette hem op school. We woonden in hetzelfde dorp. Hij was een lange stoere slungel die heel zelfverzekerd overkwam. Of kwam zijn uitstraling vol zelfvertrouwen door zijn opvoeding? Zijn vader was een onbaatzuchtige man. Hij en mijn vader liepen graag voorop tijdens een wandeling op een zomerse dag. Strohoedje op, tas om de schouders en met een gedeelde interesse bekeken ze elk bijzonder plantje zorgvuldig. " Bram, deze hebben we nog niet ofwel?" Als de een het dan snel uit de grond haalde om in de tas te doen verdwijnen, lette de ander steevast op of niemand het zag. Hij stond klaar voor mijn vader, deed wat tuingereedschap in zijn koffer om samen een karweitje klaren. Na afloop namen ze een biertje terwijl ze op het bankje buiten zaten. "Ik zie je volgende week weer, Bram."

"Dat is zeker en bedankt voor het helpen." Harm hielp niet mee. Een spijker in een muur slaan, een plank op maat zagen, Harm had er geen kaas van gegeten. Joyce zag Harm elke ochtend op zijn felblauwe brommertje waarmee hij veel te hard langs kwam rijden. Naarmate de tijd vorderde was mijn moeder steeds meer te weten gekomen over deze o-zo-stoer ogende jongeman. Mijn moeder had soms haar bedenkingen bij Harm. Ze zei hierover niets tegen haar dochter. Mijn moeder ontmoette zijn moeder en ze zagen elkaar regelmatig. Ze was een dame die er verzorgd uitzag. Het leek of ze dagelijks naar de kapster ging. Telkens droeg ze een andere jurk die haar als gegoten zat ook al was ze niet slank van

postuur. Voor iedereen had ze een vriendelijk woord en ze praatte honderduit over haar kinderen. Als ze op de hoogte was van een nieuwtje, wisselde ze die uit met mijn moeder al vroeg mijn moeder er niet om. Ze stond iedereen bij met raad en daad. "Wat heb je hi er op tafel liggen? " Mijn moeder zei dat ze die nieuwe rok klaar had gelegd om hem korter te maken. "Geef maar mee, dan doe ik het voor je. Ik heb een net een nieuw naaimachine en ik ben er met een uurtje mee klaar. Onzin om er drie uur mee bezig te zijn." Ze stopte hem in de tas. "Wanneer wil je hem hebben? Ik kan er morgenochtend al mee aan de slag. Als je morgenmiddag thuis bent, brengen we de rok even terug." Mijn moeder knikte vriendelijk naar haar. "Als ze hem nu maar niet te veel inkort," verzuchtte mijn moeder. Op haar beurt nodigde ze mijn ouders uit. "Ik heb een lekkere appeltaart gebakken," zei ze. "Wie lust er een stukje?" Dat was niet tegen dovemans oren gezegd. Ze vertelde vaak dat ze geen kookboek nodig had en iedereen wist van haar kookkunsten af. "Ik ben niet zoals mijn buurvrouw, zij heeft zelfs een recept nodig als ze aardappelen wil bakken," riep ze uit met een lach. Haar jongste dochtertje werd verwend. Toen mijn moeder enkele foto's bekeek in haar album, ontdekte mijn moeder dat ze al veel gereisd had met haar man. Dat vleugje avontuurlijkheid had haar wereldwijs gemaakt, dacht mijn moeder.

Joyce was op slag verliefd geworden op deze knappe man. Ik wist nog hoe hun liefde voor elkaar was opgebloeid. Roos had het me in geuren en kleuren verteld en ik als tiener smulde van elk detail. Het was begonnen op het voortgezet onderwijs. Samen met haar vriendin Roos bleef ze wat langer bij de fietsenstalling staan kletsen in de hoop een glimp op te vangen van Harm. Roos had het rooster van Harm bekeken en wist wanneer zijn lessen voorbij waren. Als Joyce een knipoog kreeg als Harm voorbijgelopen kwam, giechelde ze samen met Roos. "Je bloost, " zei haar vriendin en gearmd liepen ze het schoolplein af de stad in. "Je zegt niets hoor, " zei Joyce terwijl ze bedachten hoe ze Harm zou kunnen verleiden. "Zorg dat je morgen een pakje sigaretten bij je hebt maar geen aansteker," wist Roos haar te overtuigen. Joyce durfde niets te zeggen tegen Harm behalve als hij haar iets vroeg. Ze kleurde haar agenda vol rode hartjes met zijn initialen eromheen. Ze hoopte dat Harm haar nieuwe spijkerbroek leuk zou vinden. Hij zat superstrak en ze droeg er een blauw shirt bij waarvan ze het kraagje wat rechtop zette. Ze combineerde haar kleding met witte gypsen die ze dagelijks schoon maakte. Roos en Joyce stonden al vroeg bij de poort van school. Harm kwam aangescheurd en remde plots voor de twee vriendinnen. "Heb je

vanavond om vier uur tijd om samen wat te gaan drinken, Roos?" Even keek ze opzij. "Wie, ik? Beslist niet!" gaf ze hem duidelijk te verstaan. "Jij dan, Joyce?" en hij kon zijn lach niet verbergen. "Daar denk ik nog even over na," diende ze hem van repliek. "Dan zie ik je dus hier." Harm gaf gas en reed weg. Roos gaf Joyce een duwtje in haar zij. "Noteer het in je agenda, eerste afspraak met Harm." Op de afgesproken plaats drentelde Joyce heen en weer. Roos en Martin zouden er zo aankomen. Zij wilden meegaan op verzoek van Joyce. Eindelijk kwam Harm eraan geslenterd, zijn boekentas om zijn schouder, de bovenste knoopjes van zijn overhemd los. Joyce keek hem aan: "Roos en Martin komen er zo aan. Zij willen met ons mee. " Harm keek om zich heen. "Dat is wat ik vanmorgen wilde vragen maar Roos liet me niet eens uitpraten. Of het gezellig wordt met die twee erbij, dat zullen we dan pas zien." Joyce nam het plagerijtje voor lief en was opgelucht dat ze het had durven vragen. Samen dronken ze een pilsje, de dames namen een wijntje. Ze babbelden over school en keken al uit naar de dag waarbij er lessen kwamen te vervallen. Ze namen afscheid van elkaar. Harm vroeg aan Joyce: "Kom je morgen naar het voetbalveld, ik heb daar training met mijn team. "

"Dat weet ik nog niet," maar de sprankeling in haar ogen verraadden haar. Roos fluisterde in haar oor: "Er hangt liefde in de lucht." Toch was er iets waardoor Joyce twijfelde. Aan het begin van de week was ze hem in de gang van het oude schoolgebouw tegengekomen. Zonder haar een blik waardig te gunnen, was hij doorgelopen. Was dat omdat hij in gesprek was met zijn vriend? Vond hij haar leren jasje niet leuk? Was het misschien iets te stoer en niet vrouwelijk genoeg? Ze keek uit naar de volgende dag en zou kiezen voor een lekker parfum, haar zomerjurkje en haar schoenen van gehamerd zacht leer. Die avond bracht hij haar voor het eerst naar huis. Mijn moeder kreeg in de gaten dat Harm regelmatig door de straat gecrost kwam. "Dat is niet zonder reden," had ze mijn vader toevertrouwd. Toen mijn moeder een week later een roos zag liggen op de slaapkamer van Joyce, wist ze het zeker. Er zat een kaartje aan. In slordig handschrift stond erop: 'van Harm' en daaronder drie kruisjes. Ze zag dan ook dat Joyce extra aandacht besteedde aan haar uiterlijk, wat langer wegbleef van school en uren aan de telefoon zat met Roos. "Wat heb je toch met je vriendin te bespreken, je hebt haar net gezien? " en ze keek vragend naar Joyce. "Ik heb verkering." Meer wilde ze er niet over kwijt. Op een dag stond Harm voor de deur. Verlegen liet Joyce hem binnen. Hij maakte kennis met mijn ouders en mijn vader moest wennen aan het feit

dat zijn dochter een relatie had. Toch sloot hij Harm in zijn hart en verwelkomde hem altijd vriendelijk. "Zo, ik heb er een zoon bij," zei hij met een grimas. Mijn vader was op zijn gezelschap gesteld. Harm voelde zich thuis. Steeds vaker was hij bij ons te vinden. Ik als tienermeisje vond de vriend van mijn oudste zus maar al te interessant. Hij had volop praatjes en hij bracht daarmee leven in de brouwerij. Toch botsten we soms, al weet ik niet meer waardoor het kwam. De puberteit wellicht. Hij had vaker aanvaringen en vooral met mijn zus Joyce, ook in die periode al. Toen vond ik het bizar maar ze hadden ook plezier. Ze gingen samen uit, ze ging naar de voetbalclub en zo ontstond er een vriendenclubje waar ze deel van uitmaakten.

Ik herinnerde me een zondagochtend toen we aan tafel zaten bij oma voor een kopje thee zoals we dat vaker deden. Het dikke rode tafelkleed met zwarte motiefjes lag op de tafel. De kopjes had ze gehaald uit het kleine vitrinekastje waarvan de ruitjes facet geslepen waren. Daar kreeg ik woorden met Harm en dat was niet de eerste keer dat dat gebeurde. Ik kreeg geen gelijk waarschijnlijk. Oma, die het allemaal aanschouwd had, verhief haar stem toen ze later tegen mij zei: "Ik zal het hem nooit vergeven dat hij zo tegen je gedaan heeft!" Het was alsof ze een blik in de toekomst had geworpen. Nu ging het slechts om een peulenschil. Ik hechtte waarde aan haar woorden. Ik vond mijn oma de allerliefste van de wereld, ik was haar oogappeltje. Ik wilde oma knuffelen toen ze die uitspraak over de uitlatingen van Harm deed. Het verwondert me nu dat mijn oma toen al door had wat ons te wachten stond met hem.

Op een avond stond mijn slaapkamerraam open. Ik kon het gesprek tussen mijn zus en Harm volgen.

"Je bent toch niet boos op me?" hoorde ik mijn zus aan hem vragen. "Laat me los!" reageerde hij fel. "Het was toch leuk bij het zwembad?"

"Daar denk ik heel anders over. Je legde je badlaken naast die van mij. Waar ging je zitten? Op het kleed bij Roos!"

"Dat vroeg ze toch aan mij. Ze wilde even kletsen."

"Ik heb je de hele middag niet gezien. Je bleef bij die nietsnutten zitten en mij zag je niet staan. Denk je dat ik op zo'n vriendin zit te wachten? Vergeet het maar!" Hij startte zijn brommer en was er vandoor. Met een snik riep Joyce: " Harm!" Ik hoorde het geluid van de knalpijp wegebben. Hij keerde niet terug.

Een week later zaten we te genieten in de zithoek, omringd met grote potten, gevuld met vlijtige liesjes en petunia's, witte lelies en blauwe hortensia's. Mijn ouders zaten er en mijn zusje Lieke. We hadden een kan met water buitengezet, gevuld met citroenschijfjes. We pakten schijfjes komkommer en knabbelden op verse worteltjes. Harm was even naar binnen om een biertje te halen en ik wilde even naar boven om een ander shirtje aan te trekken. Wat deed Harm in de woonkamer? Hij prikte me lachend in mijn zij. " Ssst, niets zeggen, hè!" Ik keek hem niet begrijpend aan. Ik rende de trap op. De deur van de slaapkamer van Joyce stond open. Op haar hoofdkussen lag een cadeautje. Het was verpakt in een goudkleurig papier en er zat een zwarte strik om. Ik herkende de verpakking van een drogisterij op het plein. Er lag een kaartje bij. Ik keek achterom en liep snel haar kamer in. Ik las de hanenpoten op het kaartje: ' Ik zal altijd van je blijven houden.' Wat zal Joyce verrast zijn door dit lieve gebaar. Hoorde ik voetstappen op de trap? Zo stil mogelijk ging ik mijn kamer in. Ik had het me verbeeld ging er door me heen. Terug in de tuin, stak ik mijn duim op naar Harm en hij lachte naar mij om deze samenzwering. Het was duidelijk dat Joyce zich niet graag op haar kop liet zitten. Als haar jonge prins dat bij haar deed, wist ze wat haar te doen stond. Toch hield de relatie stand en de bewondering van Joyce voor Harm nam toe. Er werden serieuze plannen gesmeed en ze maakten een trouwdatum bekend. Ze kochten een huis, gingen op zoek naar meubels en lieten mijn vader gras zaaien en plantjes neerzetten, samen met de vader van Harm. Het geluk kan niet meer stuk, was ons gevoel. Mijn zusje Lieke en ik denken er tegenwoordig heel anders over. En dat geldt voor mijn moeder evenzo.

De kinderen van Joyce en Harm weten echter niets van wat er achter de schermen plaats vindt. Zouden zij geen vermoeden hebben? Dat lijkt onmogelijk. Na alles wat er gebeurd is? Toch begrijp ik wel waarom ze deze kwestie voor de kinderen verborgen willen houden. Dat heeft alles te maken met hun trots en eergevoel.

Laatst vertelde mijn oude moedertje hoe Joyce had geflirt in het bijzijn van Harm met een vriend van vroeger. Dat was precies waar hij niet tegen kon. Hij werd groen als een gifkikker

en zo zette ze het hem betaald. Haar boosheid om zijn gedrag verdween en samen gingen ze naar huis.

Onze levenspaden hebben elkaar vaak gekruist. We vierden het leven. Of het nu om Kerstmis ging, Vaderdag, een verjaardag en zelfs een trouwdag, de hele familie kwam bij elkaar. Allemaal hebben we een eigen plekje binnen de familie en Harm ook.

Toen Harm hoorde van het overlijden van meneer van de Brugge en hetgeen hij nagelaten zou hebben voor mijn ouders, kwam hij meteen in actie. Hij zou het voor mijn ouders oplossen en uitzoeken. "Vrijdagmiddag om drie uur heb ik tijd. Als jullie klaar staan, gaan we erheen. Ik ga aan de medewerker vragen deze zaak tot op de bodem uit te zoeken." Mijn vader knikte goedkeurend. "Fijn, Harm, als je dat zou willen doen voor ons." Mijn vader wist nog waar de bank in België was. Dat vond ik best frappant, zeker gezien het verloop van deze geschiedenis rondom deze spaarcentjes. Mijn ouders en Harm reden naar Gent en mijn vader herkende de stenen voorgevel met grote letters aan de voorkant. Ze stapten uit en Harm richtte het woord tegen mijn ouders: "Laat het maar aan mij over, ik weet wat ik ze moet vragen. Kom maar mee naar binnen, dan ga ik informeren hoe het zit!" Ze liepen achter Harm aan en stapten de bank binnen. Het was maar een oud gebouw. Binnen zag het er niet veel vrolijker uit. Het interieur kon wel een kleurtje gebruiken. Overvallers zouden er geen stap binnen zetten. Mijn ouders gingen op een stoel zitten en toen Harm aan de beurt was, gingen ze bij hem staan zodat ze mee konden luisteren. Het verhaal werd uit de doeken gedaan en de bankbediende ging met de gegevens aan de slag. Na tien minuten kwam hij terug. Vriendelijk maar ook met een vleugje medelijden keek hij mijn ouders aan en zei tegen Harm: "Het spijt me zo. We hebben helemaal geen gegevens. De naam die u noemt, is hier helemaal niet bekend. Ik moet u teleurstellen. Er is geen sprake van een spaarrekening hier. We kennen deze man niet. We kunnen niets voor u doen."

Terneergeslagen zijn ze huiswaarts gekeerd. Hoe is het mogelijk! Het besef drong langzaam tot ze door. Deze aardige vriend had hen opgelicht. Mijn ouders konden niet bevatten dat iemand zoiets kan doen. Het ging om een aardige som. "Harm, bedankt jongen. Hier heb je benzinegeld." Hij weigerde het aan te pakken en toen nam mijn moeder het woord: "Echt fijn dat je met ons meegegaan bent. Toe, neem het maar," en ze stopte de briefjes in zijn

hand. " Ik sta graag voor jullie klaar. Als er iets is, dan laat het mij maar weten. " Hij stopte het geld in zijn portefeuille.

Mijn ouders hebben weken wakker gelegen van hetgeen ze overkomen was. Als het gaat om hetgeen waar ze uiteindelijk al die jaren niet van hebben kunnen slapen, zijn het andere cijfers. Dan was het maar kattenpis waar van de Brugge mee vandoor was gegaan. Hij werd nooit vergeten en ook wat hij gedaan heeft, werd nog weleens te berde gebracht. Een ezel stoot zich geen tweemaal aan dezelfde steen. Hoe komt het dat mijn ouders dat wel gedaan hebben? Het had een waarschuwing moeten zijn. Ze hadden Harm resoluut de deur moeten wijzen toen hij met Joyce aan de deur klopten voor financiële hulp om zijn bedrijf te redden terwijl dat in feite al te laat was.

Gesprekken.

Het is juni 2003. We lieten de kwestie rusten. Ons leven kabbelden voort zoals het dat voorheen deed, alhoewel er nu een onderstroom leek te zijn ontstaan, die steeds sterker werd. Ik geloofde wat Harm en Joyce zeiden: "Het komt wel goed. Alles wordt in één keer terugbetaald. Dat gebeurt binnenkort." Dat waren woorden die me geruststelden. Bovendien, waar zou ik me zorgen om maken? Alles was goed geregeld, hielp ik mezelf herinneren. Laat dat maar aan een notaris over. En de erfenis van mijn ouders? Daar wilde ik niet eens aan denken! Daar kon ik niet eens aan denken. Ik wilde ze nog heel lang bij me houden, zodat ze konden genieten van onze kinderen en we samen konden zijn bij de vijver en de kikkervisjes. Mijn vader nam de kinderen weleens mee voor een wandeling langs het Blauwe Meertje. Daar brandde hij los: "Weten jullie wel dat hier een straaljager neergestort is? Zal ik jullie de plek eens laten zien? En een stuk van de cockpit? Kom maar met opa mee en blijf maar dicht bij mij." Daar gingen de jongens dan. Ze hingen aan zijn lippen.

We mochten met niemand spreken over het familiegeheim. Dat was de vuile was buiten hangen en dat deed je niet. Toch maakte dat het lastig. Het was wel iets wat op de achtergrond met mij meewandelde, en soms voelde als een blok aan mijn been, dan weer zo zwaar woog waardoor ik eronder gebukt ging en vervolgens leek er licht aan de horizon. Dan kon ik verder alsof er niets aan de hand was.

Als er eens een gesprek plaats vond over de erfenis van anderen, dan kregen we meningen te horen waarbij klip en klare taal gebruikt werd: "Je geld weggeven, enorme bedragen uitlenen, dat kan niet goed gaan. Als mijn ouders dat zouden doen, zou ik het er nóóit mee eens zijn!" Ik heb een rotsvast vertrouwen in een goede uitkomst. En het is toch ondenkbaar dat je geld leent en dat je niet terugbetaalt? Bovendien, het is familie, het gaat om mijn eigen zus. Laten we vooral genieten van het leven want er is al zoveel ellende. Ik word blij van een goede uitslag in het ziekenhuis. De gezondheid van mijn zoontje. Dat is pas echt belangrijk. Dat doet ertoe en daar draait het om. Toch wordt er op zo'n moment een zaadje geplant. Het lijkt wel of ik dom ben. Tim en ik doen alsof het om een dubbeltje gaat. De dubbeltjes zijn in deze kwestie echter niet handmatig te tellen. De gevolgen zullen dan ook

niet uitblijven. Terwijl ik elke negatieve gedachte wegwijs, hebben Lieke en mijn moeder toch vraagtekens. Zelfs Tim maar dat deelt hij niet met mij.

Lieke belde mij op. "Heb je even tijd? Ik moet je wat vertellen. Het gaat over Harm en Joyce en over pa en ma." Ik had net het lichtblauwe tuinkussen gepakt om even buiten in de tuin te gaan zitten. Lieke had in de gaten gekregen dat het met de zaak van Harm helemaal niet goed ging. Ze zei tegen mij: " Er is geen zaak meer. Ik heb in de krant gelezen dat het over en uit is met zijn bedrijf. Daarna heb ik nog wat informatie op internet gezocht om het te verifiëren. Ik vraag me af of onze ouders het al weten. Er is geen woord over gezegd tegen mij toen ik met Dirk -Jan vorige week even op bezoek was bij pa en ma. "

"Dus je weet het zeker, geen twijfel mogelijk?" vroeg ik voorzichtig. Allerlei gedachten vlogen door mijn hoofd heen, het had kop noch staart. Er drong zich een nog prangende vraag aan mij op: " Weet Joyce het wel?" Volgens Lieke had het faillissement zich enkele maanden geleden aangediend. "Maar dan staat je leven toch te schudden op zijn grondvesten," zei ik nu iets luider tegen Lieke. "Het is toch ook niet iets wat je verborgen kunt houden maar dat wil je toch ook niet!" Ik kon me voorstellen dat Joyce geen behoefte had om het rond te bazuinen maar het leek me van groots belang om onze ouders op de hoogte te brengen. "Dit moet een schok voor ze zijn. Dat is het voor mij al terwijl ik de gevolgen amper overzie. Het is slecht nieuws. Hoe gaan pa en ma dit oppakken? En Joyce? "

Het is vijftien jaar later. Ik sta bij onze vijver en kijk naar de vissen van pa. Het zijn niet langer zijn vissen. Tim zorgt er nu voor. We hebben ze meegenomen nadat het ouderlijke huis verkocht is. Ik denk aan pa. In gedachte praat ik tegen pa: "Ja, pa, het is nog steeds niet opgelost. Op uw sterfbed heb ik u beloofd dat het allemaal goed komt. Ik gunde u uw rust. Dat had u verdiend, vond ik. U had altijd het beste met ons voor. Dat het weleens anders uitpakte, dat is een ander verhaal. En dat het niet wordt opgelost, is ook een verhaal op zich. Zoals u bent opgegroeid en bent opgevoed, heeft u ons opgevoed. Ik voelde de liefde als u mijn kleine manneke optilde en knuffelde. Stapelgek was u op onze kleine jongens en op de andere kleinkinderen. Zij bezorgden u zoveel levensvreugde." Het waren zulke mooie momenten.

Voor Joyce, Lieke en mij was hij streng geweest, als hij dacht dat het nodig was. Hij zei: "Je blijft in bed en je gaat slapen. Als je uit bed komt, dan ga je de schuur in of je gaat in het kolenhok slapen!" Mijn moeder wist dat ik niet in slaap kon komen. Ik had er uiteindelijk een maniertje opgevonden. Ik bonkte met mijn hoofd net zo lang op het kussen totdat ik doodmoe werd en in slaap viel. Mijn moeder heeft me later weleens verteld dat ze zich afvroeg waarom ik dat deed. Ik durfde niet te roepen naar mijn ouders als ik bang was of als ik niet slapen kon.

Ik luisterde naar wat Lieke me vertelde aan het begin van die zomer. Het tuinkussen had ik uit mijn handen laten vallen. Zou ik nu weer slapeloze nachten krijgen, vroeg ik me even af terwijl Lieke haar verhaal vervolgde: "Het is niet mijn taak om onze ouders in te lichten. Bij Joyce aankloppen is uit den boze want we weten niet wat bij haar bekend is en wat niet." We kwamen tot de conclusie dat we met elkaar moesten praten, wij, drie zusjes, door dik en dun. Ik dacht weer terug aan die bizarre autorit toen Joyce radeloos was en met mij naar onze ouders reed, net na onze zonnige dagen samen aan de Franse Riviéra. "Weet je nog, Lieke, jij lag in het kraambed. Evy was net geboren." Natuurlijk wist Lieke het nog. Ze herinnerde het zich als de dag van gisteren. "Wat heeft haar bezielde om naar onze ouders te gaan voor financiële hulp destijds, Claudia?" Het was inmiddels twee jaar geleden dat onze ouders met hun rug tegen de muur werden gezet. Ze wisten toen waarschijnlijk niet of ze aan het verzoek van Joyce gehoor moesten geven. Ze konden niet helder denken. Natuurlijk wilden ze hun dochter helpen maar hoe en was het verstandig? Aan wie konden ze vragen of het een goed idee was om een hypotheek af te sluiten en op die wijze een grote som geld uit te lenen? "Ten einde raad hebben ze jouw hulp ingeschakeld, Lieke, omdat jij economie had gestudeerd en bovendien had je een goede baan."

"Ik heb het uiterst zorgvuldig bekeken wat het zou betekenen om een lening te verstrekken en me afgevraagd wat de mogelijkheden waren. Er zouden in feite geen risico's aan verbonden zijn omdat dit uiteindelijk met de erfenis verrekend kon worden, als er niet volledig afgelost zou zijn te zijner tijd."

"Jij hebt je verantwoordelijkheid genomen, Lieke, jij wist ook niet wat ze vervolgens in petto hadden." Het bedrag waar Joyce aanvankelijk om had gevraagd, hadden mijn ouders niet op de spaarrekening dus vandaar dat pa een hypotheek af moest sluiten. Hij had zich nog nooit

beziggehouden met dit soort financiële kwesties. Dat was eerder niet nodig geweest en hij had er dan ook geen benul van. Tienduizenden guldens. Een bedrag van zes cijfers. Ze lagen er wakker van.

Lieke had het druk. Een zoontje die haar aandacht vroeg, bezoek en natuurlijk de verzorging van haar pasgeboren dochttertje, een schatje. Het leidde haar af van de problemen van haar oudste zus. Zo was de uiteindelijke lening aan Harm en Joyce tot stand gekomen, in een tijdsbestek van slechts enkele dagen. Keer op keer kwamen we erop terug. Honderdzestig ruggen, alsof het niets was. Dat het bedrag verhoogd was in de loop van dat weekend, was mij niet verteld. De reden ervan was mij ook niet bekend maar ik ben er in een later stadium wel over gaan nadenken. Er klopte iets niet maar dat wist ik toen nog niet.

Joyce was al vaker in het ongewisse gelaten en we wilden erachter komen of daar nu, twee jaar later, weer sprake van was. "Zou Harm zijn problemen opnieuw voor haar verzwegen hebben?" We kwamen tot de conclusie dat Joyce gebeld moest worden. We wilden haar echter niet overvallen met feit dat hun zaak failliet was. Ik vroeg Lieke: "Ben je in de gelegenheid Joyce te bellen? Of heb je liever dat ik het doe?" Lieke antwoordde: "Het komt me niet echt goed uit maar ik ga haar vanmiddag wel bellen. Ik kan haar vragen stellen of antwoord geven omdat ik me al eerder gebogen heb over de situatie en wellicht de feiten toch iets beter ken." Daar was ik het helemaal mee eens. "Laten we dan binnenkort samen afspreken," zei ze en daar kon ik me goed in vinden. Ze zou me op de hoogte houden en ik vertelde die avond aan mijn man Tim hoe de vork in de steel zat. "Ik ben niet echt verbaasd, Claudia. Ik vind de gang van zaken rondom deze hele geldkwestie onbegrijpelijk. Er is een lening verstrekt maar wie heeft er gekeken naar de cijfers van het bedrijf? Lieke heeft amper de tijd gekregen omdat er zo'n haast bij was." De kruimels rolde over het tafelkleed toen ik het oppakte en Tim praatte al die tijd verder. "Het gaat om een behoorlijk groot geldbedrag en dat leen je toch niet zomaar uit als je je hele leven zuinig geweest bent, Claudia. Bovendien baart het mij ook vooral veel zorgen dat jouw zus niet op de hoogte was gebracht door Harm toen de problemen zich begonnen op te stapelen." Ook Tim herinnerde zich nog hoe we samen hadden genoten aan het zwembad op de camping in Zuid - Frankrijk met Joyce en Harm. Er leek geen vuiltje aan de lucht. Tim vroeg zich af hoe het kon dat Harm het zover had laten komen. Van tijd voor goed overleg met mijn ouders was geen sprake